13968

ԿԱՆՈՆՔ

13968

Правила для руководства при избраніи Верховнаго Патріарха-Католикоса всѣхъ Армянъ, утвержденныя Намѣстникомъ ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА на Кавказѣ Генералъ-Адъютантомъ графомъ Воронцовымъ-Дашковымъ въ 1908 г.

Глава I.

О лицахъ, участвующихъ въ выборахъ Верховнаго Патріарха-Католикоса.

§ 1.

На основаніи § 13-го ВЫСОЧАЙШЕ утвержденнаго 11 Марта 1836 года Положенія объ управленіи дѣлами Армяно-Григоріанской церкви въ Россіи выборъ Верховнаго Патріарха-Католикоса производится чрезъ посредство депутатовъ, присылаемыхъ отъ каждой Епархіи по два: духовнаго и свѣтскаго. Духовный депутатъ долженъ быть или самъ Епархіальный Начальникъ, или тотъ, коего онъ назначитъ изъ духовныхъ; свѣтскій же депутатъ избирается всѣми почетными армянами, меликами, юзбашами и другими почетными свѣтскими членами Армяно-Григоріанской церкви, пользующимися правомъ избранія по древнему обычаю сей церкви.

§ 2.

Сіи избранные депутаты, если не могутъ лично явиться въ Эчміадзинской монастырь къ предназначенному для выбора Патріарха времени, имѣютъ право письменно объявить свое мнѣніе, доставляя оное въ Эчміадзинскій Синодъ.

§ 3.

Сверхъ депутатовъ участвуютъ въ избраніи Патріарха всѣ члены Эчміадзинскаго Армяно-Григоріанскаго Синода и семь старшихъ изъ

ԿԱՆՈՆՔ

Ի ՀՐԱՀԱՆԳՈՒԹԻՒՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԵՒ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ, ՀԱՍՏԱՏԵԱԼՔ Ի Տ. ՓՈԽԱՐՔԱՅԷՆ ԿՈՎԿԱՍՈՒ Ի ԳԵՆԵՐԱԼ-ԱԴԻՒՏԱՆՏ ԿՈՄՍ ՎՈՐՈՆՑՈՎ-ԴԱՇԿՈՎԷ ՅԱՄԻ 1908.

ԳԼՈՒԽ Ա.

Յաղագս անձանց, որք մասնակցին ընտրութեան Ծայրագոյն Պատրիարքի եւ Կաթուղիկոսի:

Յօդ. 1.

Ըստ 13-րդ յօդուածոյ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ հաստատեալ Օրէնսդրութեան ի11-ն մարտի 1836 ամի՝ յաղագս կառավարութեան գործոց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ի Ռուսաստան, ընտրութիւն Ծայրագոյն Պատրիարքի և Կաթուղիկոսի լինի ընդ ձեռն պատգամաւորաց առաքելոց յիւրաքանչիւր վիճակաց երկու երկու, հոգևորական և աշխարհական: Եկեղեցական պատգամաւոր պարտի լինել կամ ինքն Թեմակալ Առաջնորդն կամ եկեղեցական ոք, զոր կարգեսցէ նա. իսկ աշխարհական պատգամաւորն ընտրի յամենայն պատուաւորաց Հայոց, ի մելիքաց, ի հայրիւրապետաց և յայլոց յարգելի աշխարհական անդամոց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ՝ որ ունին իրաւունս ընտրելոյ ըստ վաղեմի սովորութեան այսր եկեղեցւոյ:

Յօդ. 2.

Այսոքիկ ընտրեալ պատգամաւորք եթէ ոչ կարասցեն գալ անձամբ ի ս. Էջմիածին մինչ ցասհմանեալ ժամանակն ընտրութեան Պատրիարքի, ունին իրաւունս գրաւոր յայտնել զկարծիս իւրեանց՝ հասուցանելով զայն ի Սինոդն ս. Էջմիածնի:

Յօդ. 3.

Բաց ի պատգամաւորաց մասնակցին ընտրութեան Պատրիարքի ամենայն անդամք Սինոդի ս. Էջմիածնի և եօթն եպիսկոպոսունք յերիցագունիցն, որք ի ժամանակին յայնմիկ եղիցին ի ս.

находящихся въ это время въ Эчміадзинѣ Епископовъ; въ случаѣ же недостатка Епископовъ число это пополняется старшими мѣстными Архимандритами.

§ 4.

Прокуроръ Эчміадзинскаго Синода долженъ присутствовать при избраніи Верховнаго Эчміадзинскаго Патріарха для соблюденія порядка и объясненія правилъ избранія въ случаѣ какихъ либо возникшихъ недоразумѣній по сему предмету (Положеніе объ управленіи Армяно-Григоріанскою Церковью, § 46).

Примѣчаніе. Въ случаѣ бы недоразумѣнія эти приняли оборотъ, несовмѣстный съ порядкомъ и благочиніемъ, при выборахъ быть долженствующимъ, то старшему члену (Исправляющему должность Патріарха) предоставляется отложить собраніе до другого дня, принявъ между тѣмъ мѣры къ соглашенію возникшихъ недоразумѣній.

§ 5.

Избраніе производится въ Эчміадзинскомъ соборѣ Св. Григорія Просвѣтителя съ строгимъ соблюденіемъ обрядовъ, установленныхъ Армяно-Григоріанскою церковью и заключающихся въ слѣдующемъ:

Глава II.

О предварительныхъ правилахъ, имѣющихъ быть исполненными предъ избраніемъ.

§ 6.

По пріѣздѣ каждаго Епархіальнаго Начальника, Намѣстникъ Предсѣдателя Эчміадзинскаго Армяно-Григоріанскаго Синода, Старшій Преосвященный Эчміадзинскаго храма посылаетъ на встрѣчу къ нему одного Епископа и двухъ Архимандритовъ, которые, послѣ приличнаго привѣтствія, сопровождаютъ его въ назначенное ему жилище; къ свѣтскимъ же депутатамъ выходитъ на встрѣчу изъ Газарапата духовное лицо, назначенное для пріема гостей, и помѣщаетъ ихъ въ отведенныхъ для нихъ покояхъ, въ томъ же Газарапатѣ расположенныхъ. Онъ вноситъ въ заготовленную на сей предметъ книгу имена всѣхъ прибывшихъ депутатовъ, означая день прибытія каждаго.

§ 7.

По пріѣздѣ всѣхъ духовныхъ и свѣтскихъ депутатовъ, по полученіи письменныхъ отзывовъ, отправленныхъ въ Синодъ, и предложенія

Էջմիածին, իսկ առ ի չգոյէ այնր թուոյ եպիսկոպոսաց, լրասցի այն յաւագագոյն վարդապետաց տեղւոյն։

Յօդ. 4.

Պրոկուրորն Սինոդի ս. Էջմիածնի պարտի ներկայ լինել ի ժամ ընտրութեան Ծայրագոյն Պատրիարքին ս. Էջմիածնի յաղագս հսկելոյ կարգին և բացատրելոյ զկանոնս ընտրութեան ի դէպս ծագելոյ որոց և իցէ երկբայութեանց ըստ այսմ առարկայի (Օրէնսդրութիւն յաղագս կառավարութեան Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, յօդուած 46)

Ծանօթութիւն։ Եթէ երկբայութիւնքն այնոքիկ առնուցուն զդարձուածս անպատշաճս կարգաց և բարեվայելչութեան, զոր պարտ է պահել ի ժամ ընտրութեանն, յայնժամ իրաւունք են աւագագոյն Անդամոյ (Կատարողի պաշտման Կաթուղիկոսի) թողուլ զժողովն յաջորդ աւուր, հնարս ի ձեռս առնլով վասն ածելոյ ի համաձայնութիւն զծագեալ երկբայութիւնս։

Յօդ. 5.

Ընտրութիւնն կատարի ի ս. Էջմիածին ի Մայր Տաճարի Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչի՝ խստագոյն պահպանութեամբ արարողութեանց սահմանելոց ի Հայաստանեայց եկեղեցւոյն, որք ամփոփին ի յառաջիկայս։

ԳԼՈՒԽ Բ.

Յաղագս նախընթաց կանոնաց, որք պարտին կատարիլ նախ քան զընտրութիւնն։

Յօդ. 6.

Ի գալ հասանել մէն մի թեմակալ առաջնորդի, Տեղակալն Ատենապետի Սինոդի ս. Էջմիածնի, Աւագագոյն Եպիսկոպոսն Տաճարին ս. Էջմիածնի՝ առաքէ ընդ առաջ նորա զեպիսկոպոս մի և զերկուս վարդապետս, որք յետ քաղաքավար ողջունի առաջնորդեն նմա յորոշեալ օթևանն։ Իսկ աշխարհական պատգամաւորացն ընդ առաջ ելանէ ի Ղազարապատէն կարգեալ հիւրընկալ եկեղեցականն, որ և ագուցանէ զնոսա ի սենեակս Ղազարապատին։ Հիւրընկալն արձանագրէ յառանձին մատենի զանուանս ամենայն պատգամաւորաց եկելոց, նշանակելով զօր ժամանման իւրաքանչիւր ուրուք։

Намѣстника ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА на Кавказѣ объ открытіи собранія, то же духовное лицо представляетъ Синоду списокъ прибывшимъ депутатамъ; тогда же Синодъ означаетъ день избранія Патріарха-Католикоса и, составивъ по сему предмету журналъ, подаетъ выписку изъ онаго Намѣстнику Предсѣдателя Синода для зависящихъ отъ него распоряженій касательно совершенія священнодѣйствія, имѣющаго быть описаннымъ ниже образомъ.

§ 8.

Для письмоводства собранія Эчміадзинскій Синодъ назначаетъ своего Секретаря и двухъ Помощниковъ его.

Глава III.

О подробностяхъ избранія четырехъ Старшихъ Кандидатовъ и о баллотированіи изъ нихъ двухъ кандидатовъ на санъ Верховнаго Патріарха.

§ 9.

Предъ избраніемъ Старшихъ кандидатовъ въ Эчміадзинскомъ храмѣ предъ Престоломъ Сошествія Единороднаго Сына имѣетъ быть поставленъ письменный столъ, покрытый краснымъ сукномъ, для присутствующихъ депутатовъ и опредѣленнаго числа депутатовъ изъ среды братства Эчміадзинскаго Монастыря и другой отдѣльный столъ для Прокурора Эчміадзинскаго Синода.

§ 10.

На означенномъ столѣ полагаются Крестъ и Евангеліе и по обѣимъ сторонамъ оныхъ два серебряные подсвѣчника съ зажженными свѣчами. Кромѣ того: 1) печатное Положеніе объ управленіи Армяно-Григоріанскою Церковью въ Россіи и правила объ избраніи Верховнаго Католикоса, 2) пять избирательныхъ списковъ: четыре по формѣ № 1 и одинъ по формѣ № 2, при семъ прилагаемымъ, 3) поименный списокъ всѣхъ свѣтскихъ депутатовъ, имѣющихъ право избранія Верховнаго Католикоса по древнему обычаю Армяно-Григоріанской Церкви (§ 13), 4) поименный списокъ опредѣленнаго числа духовенства изъ среды братства Эчміадзинскаго Монастыря и прибывшихъ депутатовъ на избраніе, 5) письменныя мнѣнія депутатовъ, кои не могутъ лично присутствовать при избраніи, 6) поименный списокъ депутатовъ, кои

Յօդ. 7.

Յետ ժամանելոյ ամենայն պատգամաւորաց՝ հոգեւորականաց և աշխարհականաց, յետ ընդունելոյ զգրաւոր կարծիս առաքեալս ի Սինոդն և զառաջադրութիւն Տեառն Փոխարքային Կովկասու վասն բացման ժողովոյն, նոյն իսկ հոգեւորական անձն առաջի առնէ ի Սինոդն զցուցակ եկեալ պատգամաւորացն։ Յայնժամ իսկ Սինոդն որոշէ զօր ընտրութեան Պատրիարք-Կաթուղիկոսի և կազմեալ զօրագիր ըստ այսմ առարկայի՝ զքաղուածն յայնմանէ մատուցանէ Տեղակալին Ատենապետի Սինոդի վասն կախեալն զնմանէ տնօրէնութեանց առ ի կատարել զորբազան պաշտամունս ըստ հետագային։

Յօդ. 8.

Վասն գրագրութեանց ժողովոյն Սինոդն ս. Էջմիածնի կարգէ զԱտենադպիրն իւր և զերկուս Օգնականս նորա։

ԳԼՈՒԽ Գ.

Յաղագս մանրամասնութեանց ընտրութեան չորից երիցագոյն թեկնածուաց եւ վասն քուէարկելոյ ի նոցունց զերկուս թեկնածուս յաստիճան Ծայրագոյն Պատրիարքի:

Յօդ. 9.

Նախ քան զընտրութիւն երիցագոյն թեկնածուաց ի տաճարին ս. Էջմիածնի առաջի սեղանոյ Իջման Որդւոյն Միածնի դնի գրասեղան, ծածկեալ կարմիր մահուդիւ վասն ներկայ պատգամաւորաց և հոգեւորականացն ի միաբանութենէ Վանիցն ս. Էջմիածնի, և այլ առանձին սեղան վասն Պրոկուրորի Սինոդի ս. Էջմիածնի։

Յօդ. 10.

Ի վերայ սեղանոյն դնին Խաչ և Աւետարան, և երկուստեք աշտանակք երկու արծաթի՝ լուցեալ ճրագօք։ Բայց յայսմանէ. 1, Տպեալ օրէնսդրութիւն յաղագս կառավարութեան գործոց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ի Ռուսաստան և կանոնք վասն ընտրութեան Ծայրագոյն Կաթուղիկոսի. 2, Հինգ ընտրողական թերթք՝ չորքն ըստ ձևոյն № 1 և մին՝ ըստ ձևոյն № 2, որք ընդ սմին. 3, Անուանական ցուցակ համայն աշխարհական պատգամաւորաց՝ որ ունին

хотя и должны были присутствовать въ собраніи, но не прибыли туда и не прислали въ Синодъ своихъ мнѣній, и, наконецъ, 7) предложеніе Намѣстника ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА на Кавказѣ объ открытіи собранія.

Глава IV.

Касательно порядка занятій.

§ 11.

Въ назначенный день избранія Верховнаго Патріарха-Католикоса депутаты собираются въ 9 часовъ утра въ Патріаршій домъ, гдѣ принимаютъ ихъ Старшій Преосвященный Эчміадзинскаго храма и все члены Синода. Вслѣдъ за симъ Старшій Преосвященный приглашаетъ ихъ въ Церковь къ слушанію Божественной литургіи и молебствія о здравіи и долгоденствіи ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА и всего АВГУСТѢЙШАГО Дома и для приведенія къ присягѣ свѣтскихъ депутатовъ на соблюденіе порядка и безпристрастія въ предстоящемъ дѣлѣ.

Примѣчаніе. Духовные не приводятся къ присягѣ, въ томъ предположеніи, что они должны по долгу своему сохранять правила эти согласно ихъ священному сану.

§ 12.

Шествіе во храмъ совершается въ слѣдующемъ порядкѣ: впереди идетъ Исправляющій должность Патріарха-Католикоса (Старшій Членъ Синода), потомъ депутаты Патріарховъ Іерусалимскаго, Сисскаго, Ахтамарскаго и Константинопольскаго; за ними слѣдуютъ по два врядъ съ правой стороны Члены Эчміадзинскаго Синода и семь старшихъ мѣстныхъ Епископовъ, сопровождаемые Прокуроромъ Синода, съ лѣвой же стороны Епархіальные Епископы или депутаты ихъ, также по два врядъ по старшинству посвященія ихъ въ санъ, а вслѣдъ за ними идутъ свѣтскіе депутаты тѣмъ же порядкомъ по старшинству городовъ, и, наконецъ, замыкаетъ шествіе Секретарь Эчміадзинскаго Синода.

Примѣчаніе. Въ случаѣ неблагопріятной погоды, сіе торжественное шествіе отмѣняется, и депутаты, по приглашенію Старшаго Преосвященнаго и Прокурора Эчміадзинскаго Синода, отправляются изъ комнатъ Католикоса въ церковь безъ соблюденія вышеозначеннаго обряда.

Աւագագոյն թեկնածուաց անտի բոլոր առաջիկայ ժողովականք ընտրեն զերկուս թեկնածուս յաստիճան Ծայրագոյն Պատրիարքի։

Յօդ. 23.

Ընտրութիւնն կատարի գաղտնի տուչութեամբ ձայնից հետագայ կարգաւ։

Յօդ. 24.

Զկնի ընթեռնլոյ զպատշաճաւոր աղօթս և արտասանելոյ զհամառօտ բան համաձայն յիշատակելոյն ի վերոյ ի § 15, վերաձայնի անուն առաջնոյն ի չորից աւագագոյն թեկնածուաց։

Յօդ. 25.

Ի կարդալն զանուն թեկնածուի կատարի քուէարկութիւն նորա քուէիւք. իւրաքանչիւր ոք ի ներկայից, որոց են իրաւունք ընտրելոյ, ընդունի զիւրն քուէ ի ձեռաց Նախագահողի ժողովոյն։ Քուէտուութիւնն սկսանի ի կրտսերագոյն անդամոյ յաշխարհական պատգամաւորաց և հասանի կարգաւ ցերիցագոյնն։

Ծանօթութիւն. Յայտարարութիւնք բացակայ պատգամաւորաց ոչ ընկալեալ լինին ի հաշիւ ձայնից, քանզի ըստ զօրութեան § 17 ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ հաստատեալ ի 1836 ամի Օրէնսդրութեան յաղագս կառավարութեան գործոց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ի Ռուսաստան՝ ընտրութիւնն պարտի լինել միմիայն ի ձեռն ներկայ եղեալ պատգամաւորաց։

Յօդ. 26.

Թեկնածուն, զոր քուէարկեն՝ ոչ մասնակցի քուէարկութեան։

Յօդ. 27.

Պրոկուրոր Սինոդի զիւրաքանչիւր տուեալ քուէ նշանակէ յընտրողական ցուցակին հանդէպ ազգանուան որոյ տուեալ է զքուէն։ Յորժամ ամենայն ներկայ անդամք տացեն զքուէս իւրեանց, ցուցակըն առաջի առնի Նախագահողի ժողովոյն, որ ուրոյն ուրոյն համարելով զքուէս զընտրողականս և զոչ զընտրողականս՝ նշանակէ զթիւ նոցին ի պատշաճաւոր խորանս ընտրողական ցուցակին № 2 հանդէպ անուան քուէարկեալ թեկնածուին։

Патріарха. Этотъ избирательный списокъ подписывается всѣми членами собранія, участвовавшими въ томъ собраніи, удостовѣряется Прокуроромъ и представляется кому слѣдуетъ. Копія съ означеннаго списка, подписаннаго членами Эчміадзинскаго Синода, скрѣпляется Секретаремъ онаго и остается при дѣлахъ Синода.

§ 32.

Кромѣ подписаннаго избирательнаго списка заготовляется особый журналъ объ избраніи Верховнаго Патріарха-Католикоса, въ двухъ экземплярахъ, которые подписываются всѣмъ собраніемъ и скрѣпляются Секретаремъ Эчміадзинскаго Синода. Одинъ изъ нихъ представляется куда слѣдуетъ, а другой остается при дѣлахъ Синода.

§ 33.

Во все продолженіе занятій собранія присутствіе происходитъ днемъ, начиная съ 9 часовъ утра до двухъ часовъ по полудни; вечеромъ же не бываетъ присутствія.

§ 34.

По окончаніи избранія и по подписаніи двухъ экземпляровъ избирательнаго списка и особаго журнала избранія собраніе отправляетъ депутацію изъ трехъ членовъ своихъ: одного духовнаго и двухъ свѣтскихъ къ Намѣстнику ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА на Кавказѣ для дальнѣйшаго со стороны его дѣйствія, согласно ст. 1125 Уст. Иностр. испов. (Св. Зак. т. XI, ч. I, изд. 1896 г.) и ст. 21 Учр. Упрв. Кавк. Края (Т. II, по прод. 1906 г.)

Вѣрно:

За Директора Канцеляріи Намѣстника
ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА
на Кавказѣ Н. Никольскій

Свѣрялъ: Дѣлопроизводитель П. Домерщиковъ.

Съ подлиннымъ вѣрно:
Секретарь Эчміадзинскаго Синода I. Іоаннисіанъ.

իրաւունս ընտրելոյ զԾայրագոյն Կաթուղիկոսն ըստ վաղեմի սովորութեան Հայաստանեայց եկեղեցւոյ (յօդ. 13). 4, Անուանական ցուցակ սահմանեալ թուոյ հոգեւորականաց ի միաբանութենէ Վանիցն ս. Էջմիածնի և պատգամաւորաց եկելոց յընտրութիւնն. 5, Գրաւոր կարծիք պատգամաւորաց՝ որք ոչ կարեն անձամբ ներկայ լինել յընտրութեանն. 6, Անուանական ցուցակ պատգամաւորաց, որք թէպէտ և պարտ էին ներկայ լինել ի ժողովն, բայց չեն ժամանեալ անդր և ոչ առաքեալ ի Սինոդն զկարծիս իւրեանց, և վերջապէս 7, Առաջադրութիւն Տ. Փոխարքային Կովկասու առ ի բանալ զժողովն:

ԳԼՈՒԽ Դ.

Յաղագս կարգի պարապմանց ժողովոյն:

Յօդ. 11.

Ի սահմանեալ աւուրն ընտրութեան Ծայրագոյն Պատրիարք Կաթուղիկոսին պատգամաւորք ժողովին յիններորդում ժամու առաւօտեան ի Կաթուղիկոսական վեհարանն, ուրանօր ընդունին զնոսա Աւագագոյն եպիսկոպոսն տաճարին ս. Էջմիածնի և միւս անդամք Սինոդին: Յետ այսորիկ Աւագագոյն եպիսկոպոսն հրաւիրէ զնոսա յեկեղեցի յունկնդրութիւն ս. պատարագի և գոհացողական մաղթանաց վասն առողջութեան և երկարութեան կենաց ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ և բոլոր ՕԳՈՍՏԱՓԱՌ ՏԱՆՆ, և յաղագս երդմնեցուցանելոյ զաշխարհական պատգամաւորս առ ի պահպանութիւն կարգաց և անկողմնակալութեան յառաջիկայ գործն:

Ծանօթութիւն. Հոգեւորականքն ոչ ածին յերդումն այնու ենթադրութեամբ, զի պարտին նոքա ըստ պարտուց և ըստ սրբազան աստիճանի իւրեանց պահպանել զկանոնսն զայնոսիկ:

Յօդ. 12.

Մուտն ի տաճարն կատարի այսու կարգաւ. յառաջոյ ընթանայ կատարողն պաշտաման Պատրիարք Կաթուղիկոսին (Երիցագոյն Անդամ Սինոդի), ապա պատգամաւորքն Պատրիարքաց Երուսաղէմի, Սսոյ, Աղթամարայ և Կ. Պոլսոյ, զհետ նոցա երթան կարգաւ զոյգ զոյգ յաջմէ կողմանէ՝ Անդամք Սինոդի ս. Էջմիածնի և եօթն երիցագոյն եպիսկոպոսունք տեղւոյն՝ ուղեկցութեամբ Պրոկուրորի Սինոդի, իսկ յահեկէ՝ թեմական եպիսկոպոսունք կամ պատգամաւորք

§ 13.

Божественную литургію и молебствіе совершаетъ съ торжествомъ Старшій Преосвященный Эчміадзинскаго храма; по окончаніи же литургіи и молебствія за долгоденствіе ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА и всего АВГУСТѢЙШАГО Дома Старшій преосвященный приводитъ къ присягѣ всѣхъ присутствующихъ свѣтскихъ депутатовъ по установленной формѣ (прилож. № 3). Всѣ присягнувшіе подписываютъ имена свои на присяжномъ листѣ.

§ 14.

На другой день совершенія сего обряда всѣ присутствующіе, имѣющіе право избранія Патріарха-Католикоса, занимаютъ мѣста вокругъ поставленнаго предъ Алтаремъ Сошествія Единороднаго Сына письменнаго стола (§ 9): посрединѣ Исправляющій должность Патріарха-Католикоса, по правую сторону вышеупомянутые депутаты четырехъ Патріарховъ и все духовенство, имѣющее право избранія Патріарха-Католикоса, по старшинству посвященія ихъ, а по лѣвую сторону свѣтскіе депутаты, по старшинству званія каждаго.

Примѣчаніе. Духовныя особы, имѣющія право, по обрядамъ религіи, возсѣдать въ храмѣ, сохраняютъ это право и при настоящемъ случаѣ; всѣ же прочіе избираютъ стоя.

§ 15.

Прежде всего старшій изъ духовныхъ сановниковъ при содѣйствіи двухъ Архидіаконовъ, читаетъ псаломъ и молитву, на сей случай назначенную по обряду Армяно-Григоріанской Церкви; послѣ сего тотъ же самый духовный сановникъ произноситъ приличное случаю слово, въ которомъ, представляя собранію всю важность дѣла, на которое оно созвано, нужды церкви и то благоденствіе, какое ожидаетъ Церковь отъ избранія достойнѣйшаго Главы оной, приглашаетъ собраніе, чтобы оное, отстраняя всякое вредное лицепріятіе, все стараніе свое приложило на то только, чтобы избранный Глава Армянскія Церкви умѣлъ поддерживать все достоинство, свойственное его высокому сану и руководилось бы мыслью, что отъ избранія достойнѣйшаго Патріарха-Католикоса всѣхъ Армянъ зависитъ все благоденствіе оной церкви и Каѳолическаго Эчміадзинскаго Престола всѣхъ Армянъ. Вслѣдъ за симъ Прокуроръ Эчміадзинскаго Синода читаетъ предложеніе Намѣстника ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА на Кавказѣ объ откры-

նոցա կարգաւ նոյնպէս զոյգ զոյգ ըստ աւագութեան աստիճանի ձեռնադրութեան նոցա, և ապա զհետ նոցա երթան աշխարհական պատգամաւորք նովին իսկ կարգաւ ըստ աւագութեան քաղաքացն և ի վերջ գնասցեն Ատենադպիրն Սինոդի ս. Էջմիածնի։

Ծանօթութիւն. Ի դէպս անյաջող եղանակի ոչ կատարի հանդիսաւոր մուտս այս, և պատգամաւորք ըստ հրաւիրանաց Աւագագոյն եպիսկոպոսի և Պրոկուրորի Սինոդի ս. Էջմիածնի գնան ի Կաթուղիկոսարանէ յեկեղեցի առանց վերոյգրեալ արարողութեանն։

Յօդ. 13.

Զպատարագն սուրբ և զգոհացողական մաղթանս մատուցանէ հանդիսիւ Աւագագոյն եպիսկոպոս տաճարին ս. Էջմիածնի, իսկ զկնի աւարտման պատարագին և գոհացողական մաղթանացն վասն երկարութեան կենաց ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ և համայն ՕԳՈՍՏԱՓԱՌ ՏԱՆՆ ՆՈՐԱ, Աւագագոյն եպիսկոպոսն երդմնեցուցանէ զամենայն առաջիկայ աշխարհական պատգամաւորս ըստ սահմանեալ ձևոյն (ձև 3)։ Երդուեալքն ամենեքեան ստորագրեն զանուանս իւրեանց ի թղթին երդման։

Յօդ. 14.

Ի միւսում աւուր կատարման այսր ծիսի ամենայն ներկայ եղեալքն և որք ունին զիրաւունս ընտրութեան Պատրիարք Կաթուղիկոսի զտեղիս կալցեն շուրջ զգրասեղանով, որ եդեալ կայ առաջի Սեղանոյ Իջման Որդւոյն Միածնի (§ 9), ի միջավայրին կատարողն պաշտաման Պատրիարք Կաթուղիկոսի, յաջմէ կողմանէ նորա վերոյիշեալ պատգամաւորք չորից Պատրիարքաց և բոլոր հոգևորականք, որ ունին զիրաւունս ընտրելոյ զՊատրիարք Կաթուղիկոսն ըստ աւագութեան ձեռնադրութեան իւրեանց, իսկ ի ձախմէ կողմանէ աշխարհական պատգամաւորք ըստ աւագութեան կոչման իւրաքանչիւրոցն։

Ծանօթութիւն. Հոգևորական անձինք՝ որք ունին իրաւունս բազմել ի տաճարին ըստ ծիսի եկեղեցւոյն, պահպանեն զայսօրիկ իրաւունս և յայս դէպս, իսկ այլք ամենեքեան ընտրեն յոտին կացեալ։

Յօդ. 15.

Նախ քան զամենայն Երիցագոյնն ի բարձրաստիճան հոգևորա-

тіи собранія, и собраніе приступаетъ къ избранію старшихъ кандидатовъ на Патріаршій Престолъ слѣдующимъ образомъ (§ 16 и слѣд.).

§ 16.

Каждый изъ присутствующихъ предлагаетъ мнѣніе свое касательно избранія старшихъ Кандидатовъ свободно, по крайнему своему разу мѣнію и по чистой совѣсти, безъ всякой боязни и не взирая ни на какое стороннее предложеніе или частное письмо, хотя бы оно было и отъ почетнѣйшихъ особъ Армянской націи; всякій дѣйствуетъ такъ, чтобы могъ дать отвѣтъ во всемъ предъ Господомъ Богомъ; и потому каждый, отстраняя всякое упорство мнѣній и личности, старается видѣть въ общемъ мнѣніи прочное основаніе истины.

§ 17.

Всякій Членъ собранія мнѣніе свое долженъ излагать кратко, ясно, вообще не отдаляясь отъ настоящаго предмета, представлять сперва достоинство духовнаго Сановника, имъ предлагаемаго, потомъ доказательство и, наконецъ, какую онъ ожидаетъ отъ него пользу для Церкви.

§ 18.

Во время объявленія мнѣній, начиная отъ младшаго и по порядку доходя до старшаго, никто не долженъ прерывать рѣчь другого или вмѣшиваться въ нее, пока тотъ не окончитъ своего предложенія. Объявляемыя мнѣнія записываются въ то же время Прокуроромъ и по запискѣ прочитываются громко и удостовѣряются подписомъ лица, объявившаго мнѣніе.

§ 19.

Депутатъ прибывшій въ Эчміадзинъ, если, по причинѣ болѣзни или по какому либо другому непредвидѣнному случаю, не можетъ присутствовать въ собраніи, долженъ доставить въ оное свое письменное мнѣніе, не откладывая сего до слѣдующаго дня. Тоже самое обязываются исполнять и члены Эчміадзинскаго Синода, если кто изъ нихъ не можетъ присутствовать въ собраніи по непредвидимымъ обстоятельствамъ. Освобождаются отъ поданія письменнаго своего мнѣнія тѣ только изъ пріѣзжихъ депутатовъ, которые, по причинѣ тяжкой болѣзни, находятся въ рѣшительной невозможности дать какое либо мнѣніе.

§ 20.

Всѣ голоса членовъ сего собранія равны между собою.

կանաց գործակցութեամբ երկուց աւագ սարկաւագաց ընթեռնու զսաղմոս և զաղօթս սահմանեալս ըստ ծիսի Հայաստանեայց եկեղեցւոյ վասն աւուրն պատշաճի, հուսկ ապա նոյն ինքն բարձրաստիճան հոգևորականն ասէ քարոզ ըստ պատշաճի, յորում յանդիման կացուցանելով ժողովոյն զվսեմութիւն գործոյն՝ որոյ վասն գումարեալ են, զպէտս եկեղեցւոյ և զբարօրութիւն՝ որում ակն ունի եկեղեցին յընտրութենէ արժանաւորագոյն Գլխոյ իւրոյ, հրաւիրէ զժողովն զուն գործել, ի բաց մերժելով զամենայն վնասակար աչառութիւն, զի ընտրեալ Գլուխն Հայաստանեայց եկեղեցւոյ կարասցէ ըստ ամենայնի պահպանել զարժանաւորութիւն վեհ աստիճանին իւրոյ, և առհասարակ զմտաւ ածել, զի ընտրութենէ արժանաւորագոյն Պատրիարք Կաթուղիկոսի ամենայն Հայոց կախեալ կայ ամենայն բարօրութիւն սոյն եկեղեցւոյ և Կաթուղիկէ Աթոռոյն ամենայն Հայոց Սրբոյ Էջմիածնի։ Հուսկ ուրեմն Պրոկուրոր Սինոդի Ս. Էջմիածնի ընթեռնու զառաջադրութիւն Տեառն Փոխարքային Կովկասու վասն բացման ժողովոյն, և ժողովն ձեռն արկանէ յընտրութիւն աւագագոյն թեկնածուաց ըստ այսմ (§16 և հետև.)։

Յօդ. 16.

Իւրաքանչիւր ոք ի ժողովականացն տայ զկարծիս իւր վասն ընտրութեան աւագագոյն թեկնածուաց ազատօրէն, ըստ ուղիղ հասկացողութեան իւրում, ըստ մաքուր խղճի մտաց, առանց իրիք երկիւղի, և ոչ հայելով յառաջարկութիւն ինչ կողմնակի կամ ի գրութիւն մասնաւոր, թէև իցէ այն ի պատուաւորագոյն անձանց յազգէն Հայոց. ամենայն ոք վարի այնպէս, զի կարասցէ տալ պատասխանի յամենայնի առաջի Տեառն Աստուծոյ։ Ուստի և իւրաքանչիւր ոք ի բաց մերժելով զամենայն յամառութիւն կարծեաց և անձին՝ ջանասցի տեսանել ի կարծիս հանուրց զհաստատուն հիմն ճշմարտութեան։

Յօդ. 17.

Իւրաքանչիւր անդամ ժողովոյն զկարծիս իւր պարտի արտայայտել համառօտ, պարզ, ոչ հեռանալով առհասարակ յիսկական առարկայէն, յանդիման առնել նախ՝ զարժանաւորութիւն բարձրաստիճան հոգևորականի առաջարկելոյն յինքենէ, ապա զապացուցութիւնս և վերջապէս զակնկալեալն ի նմանէ օգուտ վասն եկեղեցւոյ։

Յօդ. 18.

Ի ժամ յայտնելոյ զկարծիս սկսանելով ի կրտսերագունէն և

§ 21.

По отобранiи голосовъ всего собранiя и по разсмотрѣнiи письменныхъ отзывовъ, полученныхъ Синодомъ на оснъванiи § 2, четыре старшихъ духовныхъ сановника по большинству голосовъ, поданныхъ въ ихъ пользу, признаются имѣющими право на избранiе въ Кандидаты; въ случаѣ же равнаго числа голосовъ, жребiй рѣшаетъ, кто долженъ считаться старшимъ.

Примѣчанiе. Письменные отзывы отсутствующихъ депутатовъ должны итти въ счетъ, наравнѣ съ голосами присутствующихъ, въ пользу того лица, которое въ отзывахъ тѣхъ именуется.

Глава V.

Объ избранiи двухъ Кандидатовъ на санъ Верховнаго Патрiарха-Католикоса.

§ 22.

На другой или на третiй день изъ четырехъ вышеозначенныхъ старшихъ Кандидатовъ наличные присутствующiе въ собранiи избираютъ двухъ кандидатовъ на санъ Верховнаго Патрiарха.

§ 23.

Избранiе производится закрытой подачей голосовъ нижеслѣдующимъ порядкомъ.

§ 24.

По прочтенiи приличной молитвы и произнесенiи краткой рѣчи, сообразно тому, какъ сказано выше въ § 15, провозглашается имя перваго изъ четырехъ старшихъ кандидатовъ.

§ 25.

По провозглашенiи имени кандидата производится баллотировка его шарами, при чемъ каждый изъ наличныхъ присутствующихъ, имѣющихъ право избранiя, получаетъ свой шаръ изъ рукъ предсѣдательствующаго въ Собранiи. Подача шаровъ производится начиная съ младшаго члена изъ свѣтскихъ депутатовъ и восходя по порядку до самаго старшаго.

Примѣчанiе. Отзывы отсутствующихъ депутатовъ въ счетъ голо-

կարգաւ հասանելով առ երիցագոյնն, չէ պարտ ումեք ընդհատել զբանս այլոց, կամ միջամտել ի խօսս նոցա մինչև է աւարտեալ նորա զիւրն առաջարկութիւն: Յայտնեալ կարծիք միանգամայն գրին ի Պրոկուրորէն և յետ գրութեանն ընթերցեալ լինին բարձրաձայն և վաւերացուցանին ստորագրութեամբ անդամոյն, որ տուեալ է զկարծիս:

Յօդ. 19.

Պատգամաւորն եկեալ յէջմիածին, եթէ ի պատճառս հիւանդութեան կամ այլոց անակնունելի դիպուածոց ոչ կարէ ներկայ լինել ի ժողովին, պարտի հասուցանել նմին զիւրն գրաւոր կարծիս, ոչ թողլով զայն առ վաղիւն: Զնոյն պարտին կատարել և Անդամք Սինոդի ս. Էջմիածնի, եթէ ոք ի նոցանէ ոչ մարթասցի ներկայ լինել ի ժողովին ըստ անակնունելի հանգամանաց: Ազատ են ի տալոյ զգրաւոր կարծիս իւրեանց այնոքիկ և եթ պատգամաւորք, որք ի պատճառս ծանու հիւանդութեան իսպառ ոչ կարասցեն տալ զոր և իցէ կարծիս:

Յօդ. 20.

Ձայնք ամենայն անդամոց ժողովոյս այսորիկ հաւասար են միմեանց:

Յօդ. 21.

Զկնի հաւաքման ամենայն ձայնից ժողովոյն և հասու լինելոյ գրաւոր բացատրութեանց հասելոց ի Սինոդն ըստ 2 յօդ., չորեքին աւագագոյն բարձրաստիճան Հոգևորականք ըստ բազմութեան ձայնից տուելոց ի նպաստ նոցա՝ ճանաչին ունողք իրաւանց ընտրեալ լինելոյ ի թեկնածու, իսկ ի դէպս հաւասարութեան ձայնից՝ վիճակն որոշէ թէ ո՛ ոք համարելի է աւագ:

Ծանօթութիւն. Գրաւոր յայտարարութիւնք բացակայ պատգամաւորաց պարտին ընդունիլ ի հաշիւ՝ հաւասար ձայնից ներկայ եղելոց յօգուտ այնր անձին, որ ի յայտարարութիւնսն յայնոսիկ նշանակի յանուանէ:

ԳԼՈՒԽ Ե.

Յաղագս ընտրութեան երկուց թեկնածուաց յաստիճան Ծայրագոյն Պատրիարք Կաթուղիկոսի:

Յօդ 22.

Յերկրորդում կամ յերրորդում աւուր ի չորից վերոյգրեալ

совъ не принимаются, такъ какъ, по силѣ § 17 ВЫСОЧАЙШЕ утвержденнаго въ 1836 году Положенія объ управленіи Армянской Церкви въ Россіи, избраніе должно производиться одними только наличными присутствующими.

§ 26.

Баллотирующійся кандидатъ въ баллотировкѣ не участвуетъ.

§ 27,

О каждомъ положенномъ шарѣ Прокуроръ Синода дѣлаетъ отмѣтку въ избирательномъ спискѣ противъ фамиліи положившаго. Когда всѣ присутствующіе положатъ шары, то списокъ представляется председательствующему въ собраніи, который, сосчитавъ шары особо избирательные и особо неизбирательные, записываетъ число оныхъ въ соотвѣтственныхъ графахъ избирательнаго списка № 2 противъ имени баллотированнаго кандидата.

§ 28.

Послѣ сего объявляется предстоящему Собранію число избирательныхъ и неизбирательныхъ голосовъ и начинается избраніе другого, слѣдующаго за тѣмъ кандидата тѣмъ же порядкомъ и такъ же остальныхъ двухъ кандидатовъ.

§ 29.

Когда баллотируется старшій духовный членъ собранія, Предсѣдательствующій въономъ, тогда считаетъ голоса, записываетъ ихъ и проч, какъ показано въ § 27, старшій по немъ изъ присутствующаго духовенства.

§ 30.

По окончаніи всего обряда избранія, читается гласно списокъ четырехъ избиравшихся кандидатовъ, изъ коихъ двое, получившіе большее число голосовъ, почитаются кандидатами на санъ Верховнаго Патріарха.

§ 31.

Въ избирательномъ спискѣ четырехъ старшихъ кандидатовъ отмѣчается противъ двухъ изъ нихъ, что они, по большинству голосовъ, въ пользу ихъ данныхъ, удостоены кандидатами на званіе Верховнаго

Յօդ. 28.

Յետ այսորիկ ծանուցանի ներկայ ժողովոյն թիւ ընտրող և ոչ ընտրող ձայնից, և սկսանի ընտրութիւն միւս թեկնածուի նովին իսկ կարգաւ, և նոյնպէս մնացեալ երկուց թեկնածուաց։

13968

Յօդ. 29.

Յորժամ քուէարկի աւագագոյն Հոգևորական Անդամ ժողովոյն՝ որ նախագահէ ի նմին, յայնժամ աւագագոյնն զկնի նորա յառաջիկայ հոգևորականաց համարէ զձայնս, անցուցանէ զայնոսիկ ի ցուցակ ևն., որպէս ցուցեալ է ի § 27։

Յօդ. 30.

Զկնի աւարտման արարողութեան ընտրութեանն՝ ի ձայն ընթերցեալ լինի ցուցակն չորից ընտրեալ թեկնածուաց, յորոց երկուքն՝ ունողք զմեծագոյն թիւ ձայնից, համարեալ լինին թեկնածու յաստիճան Ծայրագոյն Պատրիարքի։

Յօդ. 31.

Յընտրողական ցուցակի չորից աւագագոյն թեկնածուաց նշանակի յանդիման երկուցն ի նոցանէ, թէ նոքա ըստ առաւելութեան ձայնից՝ ի նպաստ նոցին տուելոց, արժանացեալք են թեկնածութեան ի կոչումն Ծայրագոյն Պատրիարքի։ Այս ընտրողական ցուցակ ստորագրի ի բոլոր անդամոց մասնակցելոց ժողովոյն, վաւերացուցանի ի Պրոկուրորէն և առաջարկեալ լինի ում անկ է։ Պատճէն յիշեալ ցուցակի ստորագրեալ յանդամոց Սինոդի ս. Էջմիածնի՝ վաւերացուցմամբ Ատենադպրի նորին, մնայ ի գործս Սինոդի։

Յօդ. 32.

Բաց ի ստորագրեալ ցուցակէն պատրաստեալ լինի առանձին օրագիր վասն ընտրութեան Ծայրագոյն Պատրիարք Կաթուղիկոսին յերկուս օրինակս, որ ստորագրի ի բոլոր ժողովականացն և վաւերացուցանի յԱտենադպրէ Սինոդի ս. Էջմիածնի. մին յայնցանէ առաջարկի ուր անկ է, իսկ միւսն մնայ ի գործս Սինոդի։

Յօդ. 33.

Յընթացս բոլոր ժամանակի պարապմանց ժողովոյն ատենակալութիւն լինի ի տունջեան, սկսեալ յիններորդ ժամու առաւօտու մինչ ցերկրորդ ժամն զկնի միջօրէի, իսկ յերեկոյի ոչ լինի ատենակալութիւն։

Յօդ. 34.

Յետ աւարտման ընտրութեան և ստորագրելոյ երկուց օրինակաց ընտրողական ցուցակի և առանձին օրագրի վասն ընտրութեանն, ժողովն առաքէ զպատգամաւորութիւն յերից անդամոց իւրոց՝ զմի հոգևորական և զերկուս աշխարհականս առ Տ. Փոխարքայն Կովկասու վասն առնելի ի կողմանէ նորա տնօրէնութեան՝ ըստ **1125** *յօդ. կան. Օտար Դաւան. (Ժող. Օր. հ.* XI, *մ.* I *հրատ.* **1896** *ամի) և* **21** *յօդ. Օրէնսդր. վասն Կառավ. Կովկ. երկրի (Հ.* II, *ըստ շարուն.* **1906** *ամի)։*

Ուղիղ է.
Ի ս. Դիրեկտորի Դիւանատան
Փոխարքայեն Կովկասու **Ն. ՆԻԿՈԼՍԿԻ**
Ստուգեաց՝ Գործավար **Պ. ԴՈՄԲՐՈՎՍԿԻ**

Թարգմանութիւնս այս համեմատ է բնագրին.
Ատենադպիր Սինոդի ս. Էջմիածնի Ե. Ետիանձնեանց

[Տ. Գործ *Թ.* 126|1907, *առաջադրութիւն* Տ. *Փոխարքային Կովկասու ՚ի* 14 *հոկտ.* 1908 *ամի, Թ.* 21887]

ՄՄ Հայագիտական գրադարան
MAL014437